

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (The Intangible Cultural Heritage)

ฉันทนา ไกรสถิตย์^๑

๑. บทนำ

ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมนั้นมีหลายด้าน มีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เมื่อเวลาผ่านไปการปฏิบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตบางเรื่องได้กลายมาเป็นจารีตประเพณีที่ตกทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ช่วยสร้างเอกลักษณ์ให้กับชุมชนหรือประเทศของตน ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านั้นมีการพิจารณาว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยในขณะนี้หลายประเทศให้ความสำคัญกับการรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่กล่าวมานั้น

๒. ความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ นั้น มีความจำเป็นที่จะต้องทราบถึงความหมายของถ้อยคำที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว ดังนี้

๒.๑ ความหมายของถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

มีถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ดังนี้

คำว่า “วัฒนธรรม” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา และมีผู้ให้คำนิยามถ้อยคำดังกล่าวไว้หลายความหมายอันสามารถสรุปได้ว่า คำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง วิถีชีวิตหรือแนวทางการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่ประหลาดร่วมกันโดยเกิดจากการรับรู้และเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมของตนหรือสังคมอื่น เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นเอกลักษณ์ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเจริญก้าวหน้าของคนในสังคม^๒

คำว่า “มรดกทางวัฒนธรรม” หมายถึง สิ่งที่มีลักษณะโดดเด่น มีเอกลักษณ์เป็นแบบแผนแนวทางการปฏิบัติของคนในสังคมที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีคุณค่าซึ่งสมควรที่จะช่วยกันดูแลรักษาไว้ เพื่อให้สืบทอดเป็นมรดกของคนในชาติได้ใช้ประโยชน์ต่อไป และเพื่อให้คนทั่วโลกได้ชื่นชมซึ่งไม่เพียงแต่มีลักษณะที่จับต้องได้ทางกายภาพเท่านั้น แต่อยู่ที่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมนั้น โดยเฉพาะความผูกพันทางด้านจิตใจ จิตวิญญาณต่อมรดกทางวัฒนธรรมที่สร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

^๑นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ กองหลักนิติบัญญัติ (ฝ่ายวิเคราะห์การร่างกฎหมาย) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (มิถุนายน ๒๕๖๘) นิติศาสตร์มหาบัณฑิต (กฎหมายระหว่างประเทศ) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๕๓.

^๒พริมผกา วาญนิจ, “การอนุรักษ์วัฒนธรรมของประเทศไทยตามอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. ๒๐๐๓” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๕๙) ๑๙.

คำว่า “มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้” หมายถึง ความรู้ ขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือแนวปฏิบัติทุกรูปแบบ ทั้งที่เป็นสากลและของท้องถิ่น ซึ่งถูกสร้างขึ้นและถูกถ่ายทอด จากรุ่นสู่รุ่นไม่ว่าด้วยวาจา หรือวิธีการอื่นใด ผ่านช่วงระยะเวลาหนึ่ง และได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้โดยกระบวนการส่งสมความรู้และประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังรวมถึงสิ่งที่มีลักษณะเป็นนามธรรมอีกด้วย

คำว่า “การสงวนรักษา” หมายถึง มาตรการเพื่อให้มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ดำรงอยู่สืบต่อไป ซึ่งหมายความรวมถึง การจำแนก การบันทึกหลักฐาน การวิจัย การอนุรักษ์ การคุ้มครอง ส่งเสริม เชิดชู การถ่ายทอด โดยอาจให้มีการจัดการศึกษาทั้งในระบบและการศึกษานอกระบบ รวมทั้งการฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้โดยมาตรการต่าง ๆ เช่น มาตรการของ รัฐบาลเพื่อประกันว่ามีการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ มาตรการการขึ้นทะเบียน มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ มาตรการอื่น ๆ เพื่อการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

๒.๒ แนวความคิดเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

แนวความคิดของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ นั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการประชุมใหญ่ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization : UNESCO) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่ได้รับรองอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage) ซึ่งเป็นการคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมในส่วนที่จับต้อง มองเห็นได้ เช่น โบราณสถาน อาคารสถานที่ แต่อนุสัญญาดังกล่าว ยังมีเนื้อหาไม่ครอบคลุมถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ดังนั้น ประเทศสมาชิกขององค์การยูเนสโกจึงมีความเห็นว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ นั้นทรงคุณค่าและมีความโดดเด่นที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชนชาติ เช่น ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อชาวยุต่าง ๆ ซึ่งมีความผูกพันอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกคนด้วย ซึ่งควรจะมีอนุสัญญาแยกเฉพาะออกมาเพื่อให้ความคุ้มครองและสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ต่อมาจึงได้มีอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. ๒๐๐๓ (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage 2003) ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ในเดือนตุลาคม ๒๕๔๖ และมีผลใช้บังคับเมื่อเดือนเมษายน ๒๕๔๙ เพื่อให้การรับรองและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้อันมีอยู่หลายลักษณะและหลายประเภท

๓. ลักษณะและประเภทของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

๓.๑ ลักษณะของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้^๓

๓.๑.๑ มีความดั้งเดิมและความเป็นปัจจุบันอยู่พร้อมในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ สิ่งนั้นจะต้องแสดงให้เห็นถึงลักษณะดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และในขณะเดียวกันสิ่งนั้นจะต้องครอบคลุมถึงสภาพปัจจุบันทั้งแบบแผนการปฏิบัติของผู้คนในเมืองและผู้คนในชนบทด้วย

^๓พริมพกา วาญนิจ, (เชิงอรรถ ๒) ๒๗.

๓.๑.๒ ให้ความรู้สึกถึงการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กล่าวคือ สิ่งนั้นจะต้องมีการแสดงออกถึงเอกลักษณ์และการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือสังคมได้ ถึงขั้นที่สามารถทำให้ผู้ที่พบเห็นสามารถรับรู้ได้ถึงความเป็นเอกลักษณ์นั้น

๓.๑.๓ การเป็นตัวแทนของชุมชน กล่าวคือ สิ่งนั้นจะต้องมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และรวมไปถึงการนำวัฒนธรรมของชุมชน สังคมตนไปเผยแพร่กับวัฒนธรรมอื่น ๆ หรือ เผยแพร่ในลักษณะสังคมกว้างได้

๓.๒ ประเภทของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ฯ มีการแบ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เป็น ๕ ประเภท ดังนี้

๓.๒.๑ ประเพณีและการแสดงออกของมุขปาฐะ และภาษา ประเพณีและการแสดงออกของมุขปาฐะ คือ วรรณกรรมที่ถ่ายทอดอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้านโดยครอบคลุมวรรณกรรมที่ถ่ายทอดโดยวิธีการบอกเล่าและที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งประเพณีและการแสดงออกของมุขปาฐะสามารถจำแนกได้หลายประเภท เช่น นิทานพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์บอกเล่า บทสวดหรือบทกล่าวในพิธีกรรม บทร้องพื้นบ้าน สำนวนและภาษิต ปริศนาคำทาย ส่วนภาษาถือเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารในวิถีการดำรงชีวิตของชนกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงโลกทัศน์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน ทั้งเสียงพูด ตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงพูด มีทั้ง ภาษาไทย อันหมายถึง ภาษาราชการที่ใช้ในประเทศไทย ภาษาไทยถิ่นหมายถึง ภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารตามท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถสื่อความหมาย สร้างความเข้าใจกันในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยแต่ละท้องถิ่นอาจพูดแตกต่างกันไปจากภาษาราชการ

๓.๒.๒ ศิลปะการแสดง คือ การแสดงดนตรี การรำ การเต้น และละครที่แสดงเป็นเรื่องราว ทั้งที่เป็นการแสดงตามขนบธรรมเนียมแบบแผน มีการประยุกต์เปลี่ยนแปลง หรือการแสดงร่วมสมัย การแสดงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นการแสดงสดต่อหน้าผู้ชม และมีจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิงหรือเป็นงานแสดงที่ก่อให้เกิดการคิด วิพากษ์ นำไปสู่การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคม เป็นการแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก และเรื่องราวต่าง ๆ โดยมีผู้แสดงเป็นสื่อผ่านทางเสียง เช่น การขับร้อง หรือการเล่นดนตรี และทางร่างกาย เช่น การเชิด การแสดงท่าทาง ฯลฯ

๓.๒.๓ แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาลต่าง ๆ คือ การประเพณีปฏิบัติ ในแนวทางเดียวกันของคนในชุมชนที่สืบทอดต่อกันมาบนหนทางของมงคลวิธี นำไปสู่สังคมแห่งสันติสุขแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชนและชาติพันธุ์นั้น ๆ เช่น มารยาท ขนบธรรมเนียม ประเพณี งานเทศกาล

๓.๒.๔ ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล คือ องค์ความรู้ วิธีการ ทักษะ ความเชื่อ แนวปฏิบัติและการแสดงออกที่พัฒนาขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ เช่น อาหารและโภชนาการ การแพทย์แผนไทย โหราศาสตร์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

๓.๒.๕ ฝีมือช่างแนวประเพณีนิยม คือ ภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง การเลือกใช้วัสดุ และกลวิธีการสร้างสรรค์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ สะท้อนพัฒนาการทางสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชน เช่น ผลิตภัณฑ์จากผ้า เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องโลหะ เครื่องไม้ เครื่องหนัง เครื่องประดับ

๔. การดำเนินการตามอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

บทบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ฯ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่สำคัญในเรื่องดังต่อไปนี้

๔.๑ องค์การตามอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

องค์การตามอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ฯ ประกอบไปด้วย ๔ หน่วยงาน ดังนี้

๔.๑.๑ สมัชชาของรัฐบาลที่อันถือเป็นองค์กรสูงสุดของอนุสัญญานี้ โดยสมัชชาจะประชุมสมัยสามัญทุกสองปี และอาจประชุมวิสามัญได้หากตกลงใจให้จัดขึ้นหรือเพราะมีการร้องขอจากคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือจากรัฐภาคีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม

๔.๑.๒ คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลเพื่อสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ มีการจัดตั้งคณะกรรมการดังกล่าวภายในองค์การยูเนสโก โดยคณะกรรมการชุดนี้จะประกอบไปด้วยผู้แทนจากรัฐภาคี คณะกรรมการฯ มีหน้าที่ ส่งเสริมวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา เกื้อหนุน และติดตามการดำเนินงาน เสนอแนะวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด มาตรการว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ จัดทำและเสนอร่างแผนการใช้ทรัพยากรของกองทุน แสวงหาวิธีเพิ่มทรัพยากรของตน จัดทำและเสนอร่างต่อสมัชชาเพื่อให้ความเห็นชอบแนวทางการดำเนินการเพื่อปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ และตรวจสอบรายงานที่รัฐภาคีเสนอขึ้นมาและสรุปให้สมัชชา

๔.๑.๓ สำนักเลขาธิการ เป็นหน่วยธุรการของคณะกรรมการฯ อันเป็นหน้าที่ขององค์การยูเนสโกมีบทบาทและหน้าที่ตามอนุสัญญานี้ คือ การจัดเตรียมเอกสารของสมัชชาและของคณะกรรมการ พร้อมด้วยร่างระเบียบวาระการประชุมของทั้งสองคณะ และประกันการดำเนินการตามมติของที่ประชุม

๔.๑.๔ องค์กรที่ปรึกษาด้านมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลเพื่อสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อาจจัดตั้งคณะที่ปรึกษาเฉพาะกิจใด ๆ เป็นการชั่วคราวตามที่เห็นสมควร เพื่อดำเนินการตามภาระหน้าที่ของตน และอาจเชิญองค์กรสาธารณะ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดซึ่งมีความสามารถเป็นที่ยอมรับในสาขาวิชาต่าง ๆ เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้มาเข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ

๔.๒ การตั้งข้อสงวนในอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ฯ ไม่ได้มีบทบัญญัติอย่างชัดเจนว่าอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้รัฐภาคีตั้งข้อสงวนได้หรือไม่ จึงอาจสรุปได้ว่ามีการตั้งข้อสงวนได้หากข้อสงวนนั้นไม่ขัดกับวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาดังกล่าว

๔.๓ บทลงโทษของอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ฯ ไม่ได้มีการกำหนด บทลงโทษต่อรัฐภาคีที่ไม่ได้ปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ ไว้โดยตรงแต่ให้ขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศในการกำหนดมาตรการและกลไกเพื่อสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ตามความเหมาะสม

๔.๔ พันธกรณีตามอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

๔.๔.๑ สิทธิและหน้าที่ของรัฐภาคี

๔.๔.๑.๑ สิทธิของรัฐภาคี มีดังต่อไปนี้

(๑) สิทธิในการเป็นสมาชิกของรัฐภาคี^๔ ซึ่งมีหน้าที่กำหนด ยุทธศาสตร์ นโยบายการดำเนินงาน การเลือกตั้งรัฐสมาชิก^๕ ให้มาเป็นคณะกรรมการระหว่างรัฐบาล เพื่อสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ คณะผู้แทนของรัฐภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้มีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมและออกเสียงในที่ประชุมสมัชชาของรัฐภาคี และการเลือกประธานสมัชชาและรองประธานสมัชชา

(๒) สิทธิในการได้รับเลือกตั้งเพื่อเป็นคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลเพื่อสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งจะกระทำตามหลักการของการเลือกผู้แทนโดยยึดหลักภูมิศาสตร์และการดำรงตำแหน่งหมุนเวียนไป และรัฐสมาชิกของคณะกรรมการจะได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสี่ปี

(๓) สิทธิในการเสนอต่อองค์การยูเนสโกเพื่อที่จะประกาศรายการที่เป็นตัวแทนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ เพื่อประกันในทัศนวิสัยที่ชัดเจนยิ่งขึ้นของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และตระหนักถึงความสำคัญของมรดกนั้น รวมทั้งเพื่อกระตุ้นให้เกิดการหารือกัน การให้ความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม

(๔) สิทธิในการเสนอต่อองค์การยูเนสโกเพื่อที่จะประกาศรายการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองอย่างเร่งด่วน อันเป็นการดำเนินมาตรการสงวนรักษาที่เหมาะสม โดยองค์การยูเนสโกจะจัดทำ ปรับปรุงให้ทันสมัย และตีพิมพ์รายการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ซึ่งจำเป็นต้องสงวนรักษาอย่างเร่งด่วน

(๕) สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ รวมถึงรูปแบบอื่น ๆ ของการช่วยเหลือทางการเงินและเทคนิค รวมทั้งการให้กู้ยืมเงินดอกเบี้ยต่ำ และให้เงินบริจาค

๔.๔.๑.๒ หน้าที่ของรัฐภาคี มีดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อประกันว่ามีการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่อยู่ในอาณาเขตของตน ซึ่งรัฐภาคีต้องปฏิบัติในเรื่องการกำหนดนโยบาย

^๔ข้อ ๒ ของอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ฯ กำหนดคำว่า “รัฐภาคี” (States Parties) หมายถึง รัฐซึ่งผูกพันกับอนุสัญญานี้และที่อนุสัญญานี้ใช้บังคับ และให้ใช้อนุสัญญานี้โดยอนุโลมแก่ดินแดนที่เอ่ยถึงในข้อ ๓๓ ซึ่งได้เป็นภาคีกับอนุสัญญานี้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในข้อนั้นในกรณีนั้น คำว่า “รัฐภาคี” หมายถึง อาณาเขตดังกล่าวด้วย

^๕รัฐสมาชิก (กระทรวงการต่างประเทศใช้คำว่า member state) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้นิยามคำว่า รัฐ หมายถึง แคว้น บ้านเมือง ประเทศ คำว่าสมาชิก หมายถึง ผู้มีสิทธิและมีส่วนร่วมในสมาคม องค์การ หรือกิจกรรมใด ๆ นอกจากนี้ ยังมีการให้ความหมายของรัฐสมาชิกว่า หมายถึง รัฐที่เป็นสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศหรือสหพันธ์หรือสมาพันธ์ (www.wikipedia.org สืบค้นเมื่อ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘) เช่น ประเทศที่เป็นสมาชิกของคณะกรรมการมรดกโลกมีจำนวน ๒๑ ประเทศ โดยแต่ละประเทศที่ได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการมีวาระในการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี และรัฐภาคีที่เป็นสมาชิกจะเป็นเจ้าภาพการประชุม ซึ่งจะจัดขึ้นช่วงเดือนมิถุนายน – กรกฎาคมของทุกปี (www.mfa.go.th สืบค้นเมื่อ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘)

ที่มุ่งส่งเสริมบทบาทของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในสังคม และการรวบรวมการสงวนรักษามรดกดังกล่าวไว้ในแผนงานของโครงการต่าง ๆ การสนับสนุนให้เกิดการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคนิค และศิลปะ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และการกำหนดใช้มาตรการที่เหมาะสมทางกฎหมาย ทางเทคนิค ทางการบริหาร และทางการเงินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนการสร้างสรรค์หรือเพิ่มความเข้มแข็งให้กับสถาบันต่าง ๆ ในการจัดฝึกอบรมด้านการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และการถ่ายทอดมรดกดังกล่าวผ่านเวที และพื้นที่ต่างๆ ที่จัดไว้ เพื่อการแสดงผลงานหรือการแสดงออกในเรื่องดังกล่าว

(๒) การจัดทำทะเบียนข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ หรือจัดทำรายงาน และจะต้องมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอเพื่อเป็นการประกันว่ามีการจำแนกเพื่อการสงวนรักษา แต่ละรัฐภาคีจะต้องจัดทำทะเบียนไว้หนึ่งรายการหรือมากกว่านั้น ตามความเหมาะสม

(๓) การดำเนินการให้มีการศึกษา ปลูกฝังความตระหนักรู้และเสริมสร้างขีดความสามารถ แต่ละรัฐภาคีจะต้องดำเนินการทุกวิถีทางที่เหมาะสมเพื่อเป็นการประกัน การรับรู้ การเคารพ และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในสังคม การเผยแพร่ข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงอันตรายที่กำลังคุกคามมรดกดังกล่าว การมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินไปตามแนวทางของอนุสัญญาฯ นี้ และการส่งเสริมการศึกษาเพื่อการคุ้มครองพื้นที่ทางธรรมชาติและสถานที่แห่งความทรงจำ ซึ่งจำเป็นต้องมีไว้เพื่อแสดงให้เห็นถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

(๔) การดำเนินการให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มชน และปัจเจกบุคคล แต่ละรัฐภาคีต้องพยายามดำเนินการเพื่อให้ชุมชนและกลุ่มชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง และหากเป็นการเหมาะสมก็นำปัจเจกบุคคล กลุ่มคนซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์ อนุรักษ์ และเป็นผู้ที่มีบทบาทในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทในแต่ละกิจกรรมด้วย

(๕) การยื่นเสนอรายการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ต่อคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลเพื่อสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ รัฐภาคีมีสิทธิยื่นเสนอรายการต่อคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลเพื่อสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยจำเป็นต้องดำเนินการภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

(๖) การจัดตั้งองค์กรเพื่อสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ รัฐภาคีต้องมีการจัดตั้งองค์กรซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการในทุกด้านเพื่อปกป้องคุ้มครอง และรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ในอาณาเขตของตน เพื่อทำการบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้และจะต้องให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการเข้าถึงองค์กรดังกล่าว

(๗) การจ่ายเงินค่าบำรุงให้แก่กองทุนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้โดยไม่กระทบถึงเงินค่าบำรุงโดยสมัครใจที่เพิ่มเติมเข้ามา

(๘) การดำเนินมาตรการอื่น ๆ เพื่อการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น การกำหนดให้มีการใช้นโยบายทั่วไปที่มุ่งส่งเสริมบทบาทของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในสังคม

๔.๔.๒ ความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่างประเทศ

๔.๔.๒.๑ ความร่วมมือระหว่างประเทศ คือ ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ระหว่างรัฐภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น

การแลกเปลี่ยนข่าวสารและประสบการณ์ กิจกรรมที่ริเริ่มร่วมกัน รัฐภาคีจึงต้องมีการให้ความร่วมมือในระดับทวิภาคี ภูมิภาค และระหว่างประเทศ

๔.๔.๒.๒ ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ คือ การจัดตั้งกลไกความช่วยเหลือให้รัฐภาคีในความพยายามของรัฐภาคีที่จะสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ทั้งนี้ โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อบทบัญญัติของกฎหมายภายในประเทศ กฎจารีตประเพณี และการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ซึ่งบรรดารัฐภาคีจะต้องยอมรับว่าการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เป็นประเด็นมนุษยชาติให้ความสนใจ และเพื่อให้เป็นไปตามนั้นรัฐภาคีจึงต้องมีการให้ความช่วยเหลือในระดับทวิภาคี ภูมิภาค และระหว่างประเทศซึ่งแต่ละรัฐภาคีอาจยื่นคำขอความช่วยเหลือระหว่างประเทศต่อคณะกรรมการว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่มีอยู่ในอาณาเขตของตน

ความช่วยเหลือระหว่างประเทศมีหลายรูปแบบ เช่น การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสงวนรักษาในแง่มุมต่าง ๆ การจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติการ การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่จำเป็นทั้งหมด การขยายขอบเขตการกำหนดมาตรฐานและมาตรการอื่น ๆ การสร้างและดำเนินการด้านโครงสร้างพื้นฐาน การจัดหาอุปกรณ์ ความรู้และทักษะ รูปแบบอื่น ๆ ของการช่วยเหลือทางการเงินและเทคนิค รวมทั้งให้กู้ยืมเงินดอกเบี้ยต่ำ และให้เงินบริจาค

๕. ทางปฏิบัติของประเทศไทยในการดำเนินการตามอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ประเทศไทยได้ให้การภาคยานุวัติอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ฯ โดยอนุสัญญาดังกล่าวมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ทำให้ประเทศไทยต้องมีการดำเนินการตามบทบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ฯ ซึ่งประเทศไทยมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

๕.๑ การดำเนินการทางกฎหมาย ประเทศไทยมีกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ดังนี้

๕.๑.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๓ (๑) บัญญัติให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิรักษา ฟื้นฟู ส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี ทั้งของท้องถิ่นและของชาติ และมาตรา ๕๗ (๑) บัญญัติให้รัฐต้องรักษา ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย อันเป็นการกำหนดหลักการในเรื่องเดียวกัน คือ การรักษา ฟื้นฟู ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ซึ่งการแถลงนโยบายของรัฐบาลได้มีการกำหนดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ คือ รัฐบาลจะยกระดับภูมิปัญญาไทยไปสู่วัฒนธรรมสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมซอฟต์แวร์ของประเทศไทย การปรับใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านซึ่งเป็นศักยภาพของคนไทยทั้งอาหารท้องถิ่นไทย ผ้าไทย มวยไทย ศิลปะการแสดงไทย ดนตรีไทย ผสมผสานกับศิลปะร่วมสมัย รวมทั้งจะสนับสนุนการสอดแทรกทุนทางวัฒนธรรมในภาพยนตร์ไทยและสื่อทุกรูปแบบ

๕.๑.๒ กฎหมายแม่บทที่เกี่ยวข้อง คือ

๕.๑.๒.๑ พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดเกี่ยวกับเรื่องการให้มีคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการรักษา ฟื้นฟู และส่งเสริม

วัฒนธรรม เช่น การเสนอแนะและให้ความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและแผนแม่บท วัฒนธรรมของชาติ วางแนวทางและประสานนโยบายและแผนเพื่อความร่วมมือและการปฏิบัติงาน ขององค์กรต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนในเรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ เรื่องการให้มี สภาวัฒนธรรมในระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ และตำบล และเรื่องกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนงานวัฒนธรรม

๕.๑.๒.๒ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ กำหนดเรื่องลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เรื่องการให้มีคณะกรรมการ ส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมซึ่งมีอำนาจหน้าที่หลายประการ เช่น พิจารณาและ ให้ความเห็นชอบนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การออก ประกาศเกี่ยวกับการกำหนดลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การออกระเบียบเกี่ยวกับ หลักเกณฑ์การจัดทำรายการเบื้องต้นของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การพิจารณาและให้ความ เห็นชอบการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และสอดส่อง ดูแล ค้ำครอง ป้องกันมิให้มีการ กระทบอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ขึ้นบัญชีไว้ เรื่องการให้มี คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร การให้มี คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด เรื่องการขึ้นบัญชีมรดก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และเรื่องการดำเนินการเมื่อปรากฏว่ามีการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ให้คณะกรรมการเสนอต่อรัฐมนตรีเพื่อมีคำสั่งให้ระงับการกระทำ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายดังกล่าวได้ เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนหรือเป็นกรณีที่น่าจะก่อให้เกิด ความเสียหายอย่างร้ายแรง ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งระงับการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย นั้นได้

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวแล้วพบว่าอาจยังมี ข้อบกพร่องในเรื่องการไม่มีการกำหนดโทษกับผู้ที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อมรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมการไม่ได้กำหนดการคุ้มครองในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาหากมีกรณีนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้อย่างไม่เหมาะสม หรือ การลอกเลียนแบบ การกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่และการบริหารจัดการของคณะกรรมการ ซึ่งเป็นโครงสร้างการบริหารจัดการที่เป็นการบริหารราชการจากส่วนกลางไปสู่ภูมิภาคมากกว่า การกระจายอำนาจ จึงอาจต้องปรับปรุงในเรื่องดังกล่าว การขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา แต่กฎหมายฉบับนี้กำหนดเพียงให้การนำเสนอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญา ทางวัฒนธรรมมาเป็นอำนาจของคณะกรรมการในการพิจารณาและคัดเลือก อันทำให้พิจารณาได้ว่า เป็นการไม่ให้ความสำคัญกับการนำหลักเกณฑ์การพิจารณาขึ้นบัญชีมากำหนดเป็นกรอบการพิจารณา ขึ้นบัญชีไว้ในกฎหมาย และการที่กฎหมายไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับกองทุนคุ้มครองและส่งเสริมมรดก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไว้นั้นอาจก่อให้เกิดอุปสรรคกับภาครัฐในการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งหาก มีกองทุนจะมีการจัดสรรเงินงบประมาณมาช่วยเหลือได้อย่างชัดเจน มีเงินทุนหมุนเวียนในการดูแล มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม^๖

ในเรื่องที่กล่าวมาข้างต้นกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกำลังดำเนินการ ปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมฯ เพื่อให้ครอบคลุมการให้

^๖ยศศักดิ์ โกศัยกานนท์, กฎหมายคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม, (วิญญูชน ๒๕๕๙) ๑๗๘-๑๘๖.

ความคุ้มครองด้านทรัพย์สินทางปัญญาแก่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่องอื่น ๆ นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐยังเข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการร่วมระหว่างรัฐบาลว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา ทรัพยากรพันธุกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างต่อเนื่องซึ่งการเจรจาดังกล่าวอยู่ในระหว่างการพิจารณาร่างข้อบทกฎหมาย^๗

๕.๑.๒.๓ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ กำหนดเรื่องงานอันมีลิขสิทธิ์ เช่น วรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ และภาพยนตร์ เรื่องการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ เรื่องการคุ้มครองลิขสิทธิ์ให้เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการเผยแพร่หรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ เรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำหรือดัดแปลง และการเผยแพร่ต่อสาธารณชน เรื่องคณะกรรมการลิขสิทธิ์ และเรื่องคดีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์

๕.๑.๒.๔ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ กำหนดเรื่องการขอรับสิทธิบัตรเกี่ยวกับลักษณะของการประดิษฐ์ คือ การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ การประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น และการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม เรื่องคุณสมบัติของบุคคลซึ่งจะขอรับสิทธิบัตร เรื่องการออกสิทธิบัตรของพนักงานเจ้าหน้าที่ เรื่องสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร เช่น การผลิต ใช้จ่าย การอนุญาตให้ใช้สิทธิ เรื่องสิทธิบัตรออกแบบผลิตภัณฑ์ เรื่องคณะกรรมการสิทธิบัตร และเรื่องบทกำหนดโทษ

๕.๑.๒.๕ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มีการตราระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายทรัพย์สินทางปัญญาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕ กำหนดเรื่องความหมายของคำว่า “ทรัพย์สินทางปัญญา” หมายถึง ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเรื่องอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฯ เช่น กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ ดำเนินการพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญา ส่งเสริม คุ้มครอง และป้องกันและปราบปรามการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาทั้งในประเทศและต่างประเทศ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ กำหนดเรื่องให้มีคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ มีอำนาจหน้าที่ เช่น การให้มีการบูรณาการการจัดทำแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายดำเนินงานด้านการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

๕.๑.๒.๖ พระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดเรื่องการให้มีคณะกรรมการกีฬามวยมีอำนาจหน้าที่ เช่น ส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่กีฬามวย วางแผนและกำหนดมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับกีฬามวย เรื่องการควบคุมมีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกีฬามวย มีฐานะเป็นหน่วยงานของการกีฬาแห่งประเทศไทย เรื่องกองทุนกีฬามวย และเรื่องบทกำหนดโทษ

๕.๑.๒.๗ พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดเรื่องคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยมีอำนาจหน้าที่ เช่น ส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร การประสานงานระหว่างส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ชุมชน และองค์กรเอกชนที่ดำเนินงานในเรื่องดังกล่าว เรื่องการให้มีสถาบันการแพทย์แผนไทยในกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย เช่น สิทธิในภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ประเภทของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตำราการแพทย์แผนไทย เรื่องการคุ้มครองสมุนไพร เช่น การศึกษาวิจัย

^๗กิตติพร ใจบุญ, “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกับทรัพย์สินทางปัญญา: ข้อจำกัดและช่องว่างทางกฎหมาย” (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๔) ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี ๑๓.

ส่งออก จำหน่าย แปรรูป การจัดการพื้นที่ เรื่องกองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และ
เรื่องบทกำหนดโทษ

๕.๑.๒.๘ พระราชบัญญัติส่งเสริมศิลปะร่วมสมัย พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดเรื่อง
คณะกรรมการส่งเสริมศิลปะร่วมสมัยมีอำนาจหน้าที่ เช่น สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐและ
เอกชน การจัดทำและให้ความเห็นชอบแผนงานเพื่อให้เกิดการสร้างสรรคงานศิลปะร่วมสมัย เรื่อง
การส่งเสริมโครงการศิลปะร่วมสมัย เช่น การให้เงินอุดหนุน และเรื่องกองทุนส่งเสริมศิลปะร่วมสมัย

การดำเนินการในเรื่องดังกล่าว นายกรัฐมนตรีได้แต่งตั้ง
คณะกรรมการยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์แห่งชาติ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ทำหน้าที่กำกับ
การกำหนดยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์ของประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อให้การกำหนดเป้าหมาย
การขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลบูรณาการการดำเนินการของส่วนราชการ และภาคเอกชน
ให้มีประสิทธิภาพและมีความสอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพของประเทศไทยไปสู่นานาชาติ
โดยแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายซอฟต์แวร์ มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม ๓ ด้านหลัก
ที่ครอบคลุมทั้งห่วงโซ่คุณค่า คือ ระดับต้นน้ำ ดำเนินการพัฒนาทักษะคนไทย ให้สามารถสร้าง
มูลค่าเพิ่มในระบบเศรษฐกิจ ผ่านการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อ Up-skill Re-skill ภายใต้
นโยบาย ๑ ครอบครัว ๑ ทักษะซอฟต์แวร์ ระดับกลางน้ำ ดำเนินการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยการพัฒนา
อุตสาหกรรมเป้าหมาย ให้มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลก และระดับปลายน้ำ ดำเนินการสร้าง
ตลาดต่างประเทศ โดยการสร้างเครือข่ายและพัฒนาตลาดต่างประเทศเพื่อขยายโอกาสให้สินค้าและ
บริการของไทย ตลอดจนความเป็นไทยออกสู่สายตาชาวต่างชาติ และเพิ่มสัดส่วนมูลค่าในตลาด
ต่างประเทศ^๘

๕.๑.๒.๙ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดเรื่อง
คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ เช่น กำหนดมาตรการในการส่งเสริม
ให้มีการสร้างภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่มีลักษณะสร้างสรรค์ ส่งเสริมการเรียนรู้ หรือมีคุณค่าในทาง
ศิลปวัฒนธรรม เรื่องคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ เรื่องการประกอบกิจการ
ภาพยนตร์กำหนดเกี่ยวกับการสร้างภาพยนตร์ เรื่องการประกอบกิจการวีดิทัศน์กำหนดเกี่ยวกับ
การตรวจวีดิทัศน์ และบทกำหนดโทษ

๕.๑.๓ ร่างพระราชบัญญัติ มีร่างกฎหมายเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้อง
ไม่ได้ ดังนี้

๕.๑.๓.๑ ร่างพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
ซึ่งอยู่ในระหว่างการเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร กำหนดให้ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องสร้างภาพยนตร์
ในลักษณะที่อาจจะกระทบต่อความมั่นคงและเกียรติภูมิของประเทศไทย และกำหนดให้ผู้สร้าง
ภาพยนตร์ต้องสร้างภาพยนตร์ในลักษณะที่มีเนื้อหาที่สะท้อนถ่ายทอดให้ทั่วโลกรู้จัก สนใจและ
ประทับใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย วัฒนธรรมไทย

๕.๑.๓.๒ ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์
แผนไทย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ซึ่งอยู่ในระหว่างการเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร กำหนดเกี่ยวกับการเพิ่ม
ประเภทภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยที่เป็นตำรับยาการแพทย์แผนไทยของชุมชน การขอจดแจ้ง หรือ
การขอขึ้นทะเบียนตำรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรการจดทะเบียนสิทธิในภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

^๘www.opm.go.th สืบค้นเมื่อ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

๕.๑.๓.๓ ร่างพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. กระทรวงวัฒนธรรมดำเนินการยกร่าง กำหนดเรื่องการทำหน้าที่ของสภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรภาคเอกชนเพื่อดำเนินงานด้านวัฒนธรรม เรื่องการให้กรมส่งเสริมวัฒนธรรม มีหน้าที่จัดทำแผนการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนางานของสภาวัฒนธรรม เรื่องการกำหนดหน้าที่ของสภาวัฒนธรรม และเรื่องการโอนเงินงบประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิ ของกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัด ไปเป็นของกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม ในเรื่องดังกล่าวคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๘ เห็นชอบและอนุมัติให้ควบรวมกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมและกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัด เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมซ้ำซ้อน และเพื่อให้เกิดการบูรณาการงานส่งเสริมวัฒนธรรมของทั้งสองกองทุนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๕.๑.๓.๔ ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ พ.ศ. สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นผู้ดำเนินการซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษาและคาดว่า จะผ่านกระบวนการในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๘^๙ กำหนดให้อุตสาหกรรม วัฒนธรรมสร้างสรรค์ที่จะได้รับการส่งเสริม เช่น การจัดงานเทศกาล การท่องเที่ยว กีฬา งานประดิษฐ์ งานออกแบบสถาปัตยกรรม ดนตรี ภาพยนตร์ ศิลปะการแสดง หนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ และอาหาร การให้หน่วยงานของรัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนเรื่องดังกล่าว การให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม การให้มีคณะกรรมการนโยบายส่งเสริม วัฒนธรรมสร้างสรรค์แห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการ การให้มีสำนักงานส่งเสริมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนศักยภาพของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ การให้มีแผนยุทธศาสตร์ ส่งเสริมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ เพื่อกำหนดเป้าหมายและกรอบนโยบายระยะยาวของประเทศ การจัดให้มีแผนปฏิบัติการส่งเสริมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ เพื่อกำหนดรายละเอียด มาตรการ และแนวทาง การปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ การให้มีกองทุนส่งเสริมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ การส่งเสริม การพัฒนาทักษะระดับสูงของผู้ประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ การส่งเสริม โครงการวัฒนธรรมสร้างสรรค์ การให้มีศูนย์อำนวยความสะดวกในการขออนุญาตด้านวัฒนธรรม สร้างสรรค์ และการให้มีมาตรการปรับเป็นพินัย ซึ่งร่างกฎหมายดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งในการ ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล

๕.๑.๔ ความร่วมมือเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในอาเซียน ประเทศ ในอาเซียนมีกลไกความร่วมมือในเรื่องดังกล่าว คือ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC) มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชน เป็นศูนย์กลาง สังคมที่เอื้ออาหาร และแบ่งปัน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน ประชาคมสังคม และวัฒนธรรมอาเซียนประกอบด้วยสาขาย่อยหลายสาขา เช่น กีฬา วัฒนธรรม และศิลปะ แผนงาน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ๒๐๒๕ (ASCC Blueprint 2025) ได้ตั้งเป้าหมายที่จะบรรลุ ประเด็นต่าง ๆ เช่น การเป็นประชาคมที่ตระหนักและภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และมรดก ตกทอดพร้อมกับความสามารถที่เพิ่มขึ้นในการรังสรรค์และมีบทบาทเชิงรุกในประชาคมโลก ในขณะนี้ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนอยู่ระหว่างการจัดทำวิสัยทัศน์อาเซียนภายหลังปี ค.ศ. ๒๐๒๕

^๙www.thansettakij.com สืบค้นเมื่อ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๘

๕.๒ การดำเนินงานของหน่วยงาน

การดำเนินงานเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ นั้น มีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องดังกล่าวหลายหน่วยงานซึ่งมีการดำเนินการบางเรื่องคล้ายคลึงกัน จึงขอกล่าวถึงเพียงหน่วยงานดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ กระทรวงวัฒนธรรม พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ กำหนดให้มีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ คือ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม และสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ซึ่งกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๕๗ กำหนดให้กรมส่งเสริมวัฒนธรรมมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทย และส่งเสริมหน่วยงานของรัฐ เอกชน และประชาชนที่ดำเนินงานด้านวัฒนธรรม มีหน่วยงานภายใน เช่น สถาบันวัฒนธรรมศึกษามีอำนาจหน้าที่ จัดกิจกรรมและนิทรรศการ เป็นแหล่งการแสดงทางวัฒนธรรม สำนักงานพิจารณาภาพยนตร์และ วิทยทัศน์มีอำนาจหน้าที่จัดทำมาตรฐานการตรวจพิจารณา ตรวจสอบสถานประกอบกิจการ ส่วนสำนักงาน ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างสรรคงานศิลปวัฒนธรรม ร่วมสมัย การนำทุนทางวัฒนธรรมสร้างสรรคงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเพื่อสร้างสรรคคุณค่ากับ สังคม บูรณาการความร่วมมือเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเพื่อขับเคลื่อนงานศิลปะและ วัฒนธรรม ส่วนองค์การมหาชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ คือ หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) มีอำนาจหน้าที่ถือกรรมสิทธิ์ และมีทรัพย์สินต่าง ๆ การให้ทุน เพื่อสนับสนุนการศึกษาและการดำเนินงานเกี่ยวกับหอภาพยนตร์ การทำความตกลงและร่วมมือกับ องค์การหรือหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ โดยมี คณะกรรมการหอภาพยนตร์เป็นผู้ดำเนินการ

นอกจากนี้ กระทรวงวัฒนธรรมมีการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ของชาติ โดยมีการขึ้นบัญชีในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอาหาร มีการขึ้นบัญชีกระยาสารบ้านยาง จังหวัด สระบุรี ด้านงานช่างฝีมือ มีการขึ้นบัญชีกลองกิ่ง จังหวัดชัยภูมิ ด้านวรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา มีการขึ้นบัญชีภาษาเลอเวือะ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้านศิลปะการแสดง มีการขึ้นบัญชีกลองสะบัดชัย จังหวัดเชียงใหม่^{๑๐} ในส่วนการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ขององค์การ ยูเนสโกนั้น ประเทศไทยมีการขึ้นทะเบียนแล้ว ๔ รายการ คือ โขน ขึ้นทะเบียนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๑ การนวดไทยขึ้นทะเบียนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๒ โนรา ขึ้นทะเบียนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๔ และสงกรานต์ ขึ้นทะเบียนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๖^{๑๑}

๕.๒.๒ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรมฯ กำหนดให้ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การกีฬา การศึกษาด้านกีฬา นันทนาการ และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจ หน้าที่ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีการจัดงาน เช่น โครงการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น “กินข้าวปุ้น เอาบุญผะเหวด ฟังเทศน์มหาชาติ” ซึ่งเป็นงานบุญประเพณีอันเก่าแก่ที่อยู่คู่กับประชาชน ชาวตำบลวังท่าช้างมายาวนาน โดยชาวบ้านมีความเชื่อกันว่าการได้ฟังเทศน์มหาชาติ ครบ ๑๓ กัณฑ์ ๑๐๐๐ พระคาถาจบภายในวันเดียวจะได้านิสงส์ผลบุญอันยิ่งใหญ่ ถือเป็นประเพณีที่ควรค่าแก่ การอนุรักษ์ พื้นฟู ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ให้คงอยู่กับชุมชน และยังเป็น การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอีกด้วย^{๑๒}

^{๑๐}www.ich-thailand.org สืบค้นเมื่อ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

^{๑๑}www.prd.go.th สืบค้นเมื่อ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

^{๑๒}www.mots.go.th สืบค้นเมื่อ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

๕.๒.๓ กระทรวงการต่างประเทศ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรมฯ กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการต่างประเทศ และราชการอื่นตามที่ได้มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมีการดำเนินการ เช่น สมาคม Consular Society of Shanghai (CSS) จำนวน ๒๐ คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธิตการทำอาหารไทย ณ สถานกงสุลใหญ่ ณ นครเซี่ยงไฮ้ กิจกรรมประกอบด้วยการสาธิตการทำต้มยำกุ้ง ผัดไทย และขนมครก ตลอดจนการแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยผู้เข้าร่วมต่างได้เรียนรู้เกี่ยวกับเคล็ดลับการปรุงอาหารไทย ควบคู่ไปกับเกร็ดความรู้ด้านประเพณีและวัฒนธรรมไทย^{๑๓}

๕.๒.๔ กระทรวงพาณิชย์ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรมฯ กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการค้า ธุรกิจบริการ ทรัพย์สินทางปัญญา และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงพาณิชย์หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งมีองค์การมหาชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ คือ สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย (องค์การมหาชน) มีอำนาจหน้าที่ เช่น การทำนิติกรรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการของสถาบัน จัดให้มีการแสดง การประกวด หรือจำหน่ายศิลปหัตถกรรมไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีคณะกรรมการสถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทยเป็นผู้ดำเนินการ โดยหน่วยงานดังกล่าวมีการดำเนินการ เช่น การยกระดับศิลปหัตถกรรมไทยภายใต้การดำเนินงาน ๔ มิติ ได้แก่ การรักษางานศิลปหัตถกรรมไทยที่ใกล้สูญหาย การมุ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การยกระดับงานคราฟต์ผ่านเครือข่ายพันธมิตร และการสร้างองค์การแห่งความสุขพร้อมไปกับการทำงานเชิงรุกผลักดันงานศิลปหัตถกรรมให้เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้ ยังเตรียมจัดกิจกรรมสำคัญ ทั้ง SACIT Symposium 2025, Craft Bangkok 2025 และ SACIT for Middle East ยกระดับงานคราฟต์ไทยสู่เวทีนานาชาติ และเพิ่มช่องทางการตลาด ขยายฐานการส่งออก เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นศูนย์กลางงานศิลปหัตถกรรมในภูมิภาคอาเซียน^{๑๔}

๕.๒.๕ สำนักนายกรัฐมนตรี พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรมฯ กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี รับผิดชอบการบริหารราชการทั่วไป เสนอแนะนโยบายและวางแผนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคง และราชการเกี่ยวกับทรงบประมาณ ระบบราชการ การบริหารงานบุคคล กฎหมาย และการพัฒนากฎหมาย การติดตามและประเมินผล การปฏิบัติราชการ การส่งเสริมการลงทุน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การปฏิบัติภารกิจพิเศษ และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักนายกรัฐมนตรี หรือส่วนราชการที่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือที่มีได้อยู่ภายในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงใดโดยเฉพาะ

นอกจากนี้ มีองค์การมหาชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ คือ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) มีอำนาจหน้าที่ เช่น จัดให้มีและให้ทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสำนักงาน เข้าร่วมทุนกับบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นในกิจการที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของสำนักงาน โดยมีคณะกรรมการสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งมีการดำเนินการ เช่น โครงการ “Content Lab 2025 สร้างสรรค์คอนเทนต์ไทย ดันไกลสู่สากล” โครงการยกระดับศักยภาพโปรเจกต์สายภาพยนตร์ ซีรีส์ และ

^{๑๓} www.mfa.go.th สืบค้นเมื่อ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

^{๑๔} www.sacit.or.th สืบค้นเมื่อ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

แอนิเมชัน เพื่อตอบโจทย์ตลาดสากลกลับมาเป็นปีที่ ๓ ต่อยอดจากความสำเร็จจากโครงการ Content Lab 2023 และ Content Lab 2024 ที่มุ่งผลักดันอุตสาหกรรมในกลุ่ม “คอนเทนต์และสื่อสร้างสรรค์” (Creative Content & Media) ของไทยให้มีศักยภาพและตอบโจทย์ความต้องการในระดับสากล^{๑๔}

๖. บทวิเคราะห์

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดด้านวัฒนธรรมที่มีการสั่งสมและตกทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งเรื่องเหล่านั้นเป็นเรื่องที่มีคุณค่าสมควรต้องรักษาไว้ ในส่วนของประเทศไทยนั้นได้ให้ความสำคัญกับการรักษาวัฒนธรรมโดยมีกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ แต่กฎหมายฉบับที่สำคัญ คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมฯ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่อนุวัติการตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ฯ กฎหมายที่กล่าวมานั้นมีบางส่วนและบางเรื่องที่ยังมีความไม่ชัดเจน เช่น การยังไม่มีการออกระเบียบของคณะกรรมการในการพิจารณาขึ้นบัญชีเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หรือการที่กฎหมายไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในด้านทรัพย์สินทางปัญญาไว้ ซึ่งอาจมีปัญหาหากมีผู้นำไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบอาจต้องมีการแก้ไขเรื่องดังกล่าว ในส่วนของการดำเนินการของหน่วยงานนั้นจากการที่รัฐบาลให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยมีการตราร่างกฎหมายขึ้นมาขึ้นมานั้น ทำให้หลายหน่วยงานมีการดำเนินการเรื่องดังกล่าวหลายโครงการ โดยเห็นว่าเป็น Soft Power ของประเทศไทยที่สามารถสร้างงาน สร้างรายได้เข้าประเทศซึ่งอาจเป็นการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้ในเชิงพาณิชย์ที่จำเป็นต้องมีการใช้อย่างระมัดระวังและมีการกำหนดมาตรการรองรับเพื่อมิให้มีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศ การที่หลายหน่วยงานมีการดำเนินการเรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนี้ทำให้บางเรื่องมีการดำเนินการที่ซ้ำซ้อนกัน เช่น อาหาร ซึ่งอาจแก้ไขโดยให้แต่ละหน่วยงานร่วมมือกันดำเนินการ โดยอาจต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลแล้วดำเนินการไปในทางเดียวกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องนี้ ซึ่งหากดำเนินการได้ก็จะสร้างประโยชน์ให้กับประชาชนและประเทศได้อย่างมาก

๗. บทสรุป

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เป็นสิ่งที่มิขึ้นมากจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ซึ่งมีบางเรื่องที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่ละประเทศต่างมีมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของตนเองซึ่งในขณะนี้แต่ละประเทศให้ความสำคัญในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้และนำเรื่องดังกล่าวมาสร้างภาพลักษณ์ของประเทศตนเองให้มีความโดดเด่น ในการดำเนินการเรื่องดังกล่าวนอกจากหน่วยงานที่รับผิดชอบแล้วประชาชนถือว่ามีความสำคัญในการช่วยรักษาและดูแลเนื่องจากมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องช่วยกันรักษาและส่งต่อเป็นมรดกให้กับคนรุ่นต่อไป ในส่วนของประเทศไทยก็มีการดำเนินการทางด้านวัฒนธรรมเพื่อคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นประเภทจับต้องได้ เช่น อาคาร เมืองเก่า และประเภทจับต้องไม่ได้ดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งเรื่องดังกล่าวทำให้ประเทศไทยมีการดำเนินการในรูปแบบที่เป็นสากลอันเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สามารถรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไว้ได้สืบต่อไป

^{๑๔}www.cea.or.th สืบค้นเมื่อ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๘